

Acésta fóia ese  
cate 3 cóle pe luna  
si costa 2 fiorini v. a.  
pentru membrii aso-  
ciatiunei, éra pentru  
nemembrii 3 fr.  
Pentru strainatate  
1 galbenu cu porto  
postei.

# TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana  
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se  
face numai pe cate  
1 anu intregu.  
Se abonédia la Comi-  
tetulu asociatiunei in  
Sibiiu, séu prin posta  
séu prin domni co-  
lectorii.

Nr. 13.

Brasiovu 1. Iuliu 1874.

Anulu VII.

Sumariu: Instructiunea publica si educatiunea in Ungari'a si in Transilvani'a. — Secuii in Transilvani'a. — Colectiune de diplome istorice transilvane. (Urmare.) — Traductiuni de regulamente ostasiesci. — Consemnarea sumelor incurse la fondulu asoc. trans. — Contribuiri la fondulu Acad. rom. de drepturi. — Bibliografi'a.

## Instructiunea publica si educatiunea in Ugari'a si in Transilvani'a.

Dn. profesoriu Stefanescu dela Bucuresci isi ridicà in anulu trecutù vocea sa dorerósa asupra defectelor instructiunei publice dein Romani'a. Multi romani simtitori, carii au cititu carticic'a s'ui, au suspinatu si au fostu coprinsi de fiori cá ale desperatiunei. Pessimismulu a inceputu se'i domine in gradulu in care a fostu dominatu si auctoriulu. De alta parte multi farisei dein tier'a nóstra, audiendu cá se vorbesce despre defectele instructiunei romanesci, au fostu in stare se dica cu celu dela Ierusalimu: Multiamimu tie Dómne, cá instructiunea nóstra nu este cá si a vlachiloru.

Acea bucuria a loru a duratu fórte scurtu. Cá de  $\frac{1}{2}$  de anu incóce, s'a lúatu si starea instructiunei publice dein Ungari'a si Transilvani'a in cercetare de aprópe dein mai multe puncte de vedere, si au esitu la lumina defecte fórte numeróse, care se potu coprende in scurt'a sententia: De siepte ani incóce, instructiunea publica in asia numitele tieri ale corónei ungueresci, in locu de a face progresse, a decadiutu infricosiatu.

Asia dara legea dein 1868, institutiunea inspectoriloru, a senatororu scolastice, n'au folositu nimicu, ci s'au perduto inca si modestele progresse care se facusera sub austriaci. Asia dara sutele de miu si miliónele s'au dilapidatu si pe acestu terrenu, cá si pe altele.

Dn. Trefort, ministru actuale alu culteloru si alu instructiunei publice, a caletoritu in anulu trecutù prin mai multe districte ale tieriei, pe unde a visitatu sute de scóle mici si midiulocie. Dupa reintórcerea sa la Buda-Pestea publicà intre altele duoe decrete, in care 'si descopere profund'a sa nemultumire cu mai multi professori, directori si senate scolastice, constata lips'a de disciplina, excesse nu numai de ale studentiloru, ci si de ale multoru docenti si professori; infrunta aspru in drépt'a si in stang'a pentru lips'a de classi si de requisite scolastice, descrie putórea, necurati'a, peduchiari'a si rii'a ce s'a vediutu pe scolari in mai multe locuri, séu adeca, adeverat'a stare de barbaria prin scólele mai alesu confessionali.

Acestea rele si defecte le descoperí ministrulu.

Venira inse deputatii si publicistii, pentru cá se ne mai spuna inca si altele multe.

Intre docentii scóloru mici confessionali se afla unu numeru considerabile de ómeni nu numai fórte ignoranti si lenesi, ci si multi corupti moralicesce, betivi, perduto, carii au ajunsu dascali numai prin protectiune. Sute de scóle existu singuru pe papiru, éra in realitate nu e nimicu de ele. Chiaru deintre protopopi se afla, cari nu facu nimicu pe lume pentru scóle, éra relatiunile inaintate la consistoriu in acésta materia sunt false, minciunóse, séu preste totu, séu incai in parte. Unii au fruntea de a se excusa pentru lips'a de scóle cu pretextulu, cá déca aru constringe pe poporu cu totu adensulu cá se'si faca scóle, prin urmare se sacrifice dein punga, de mania si desperatiune ar trece indata la vreuna alta confessiune, la alta baserica. Acelu pretextu inse e demascatu in cele mai multe casuri cá minciuna. Poporulu nu amerintia cu trecerea la alte confessiuni dein causa cá li se facu scóle, ci elu vene in desperatiune in unele casuri pentru rivalitati familiare, in altele mai multe dein caus'a spurcatei simonii, si pentru cá se impun cu forti'a docenti (dascali) ómeni de nimicu si misiei de aceia, de carii intre altele, „Albin'a“ dela Pestea mai alesu cá de trei ani incóce produce uneori cu dutien'a, éra dr. P. Vasiciu pre cátu tempu erá referente in afacerile scolastice, ii descria cu péna atátu de fidele, in cátu ti se pareá cá 'i vedi de inaintea ochiloru tei\*). Totu asemenea' facea si dn. Ioanu Maioru in aceeaasi calitate.

De atunci inse scólele si preste totu instructiunea recadiù si mai reu, nu numai la romani, ci si la magiari si serbi; singuru la sasii dein Transilvani'a facura progresse invederate tocma prin aspr'a disciplina, pedepsire si destituire a docentiloru si professoriloru lenesi, excesivi, betivi. Cu tóte acestea, nici unu sasu nu trece la alta confessiune. Sasii pedepsescu nu numai pe parintii carii nu 'si dau prunci la scóla, dara si pe poporenii de ori ce etate pàna la 60 de ani, déca nu mergu duminec'a la baserica, si totusi celoru pedepsiti nu le vene amente

\*) A se vedé unu estrasu dein raportulu seu oficiale compusu la espress'a provocare a guvernului transilvanu, publicatu in Gazet'a Transil. dein 1863, asemenea articolulu seu. „Suum cuique,“ publicatu in acelasu diariu in an. 1867.

cá se amerintie cu trecerea, de ex. la catholicismu. Aru trece inse si deintre sasi individi de acei desperati, carii nu suntu primiti la dascalía, pentru cá sunt séu nisce ignoranti, séu studenti strengari; nu-mai ei le respundu scurtu: „Cara-te, fa-te macaru mohamedanu; fii spre rusinea si bajocur'a ori-carei alte confessiuni religióse, numai nu spre a nóstra. Se póte cá ar mai trece si deintre sasi in casuri candu la teneri bene preparati si de buna sperantia li s'ar dictá conditiunea, cá séu se ia de socia pe móc'a ori tónt'a cutarui omu bogatu si apoi se mai dea si decanului vreo suta duoe, si popii pe atàta, séu se renuntie la postulu seu de docente, organistu, popusioru ect., pentru cá dupa aceea scól'a se remana inchisa preste totu anulu, séu data la vreunu jidovu, cá se faca dein ea càrciuma, ori chiaru dascalulu se'si tiena vacile intrensa. Dara in asemenea casu de scandalu ar fi destituitu atàtu dascalulu, càtu si pop'a, si chiaru decanulu; le-aru da loru sasii simonia si trampa facuta cu fete betrane si urite; acólea sunt vreo siette diarie sasesci si vreo siette sute nemtiésci, pentru cá ori casu de acea natura se fia adusu la cunoscinti'a natiunei intregi, precumu s'a si intemplat.

Ceea ce scrie dn. Stefanescu dela pag. 51 inainte despre scólele comunali dein districtulu Muscelu, nu e nici decumu asia reu, precumu crede dsa, in comparatiune cu ceea ce se numesce scóla numai cá in bajocura, in mai multe comitate si districte de ale Transilvaniei si ale Ungariei. Chiaru intre secuii cei multu laudati, cari dela reformatiune incóce au potutu se'si totu faca la scóle cu sutele, cá nu ia opritu nimeni cá pe romani, totusi 84% n u sciu carte!

Dn. Stefanescu este fórté neindestulatu inca si cu instructiunea secundaria, gimnasiu, liceu, scóle reali etc. Se afle dn. Stefanescu, cá in tierile susu numite mai functionédia inca si de acei professori gimnasiali, carii necumu se fia pusu vreunu asia numitu examenu rigorosu dein unele specialitati, la vreo facultate órcare, dara nici n'au vediutu facultatea cu ochii, séu déca o au si vediutu, dar pe professorii dela acea facultate nu 'iau cunoscutu, pentru cá in câte 2—3 ani nu au frequentatu de locu, nici unu feliu de collegiu, prelegeri, cursuri, ci au predatu sudórea parentiloru de sute si mii, au amblatu taliandu caniloru frundie, in càtu nu potu se produca nici macaru testimoniú de frequentatiune. Una parte dein professorii gimnasiali are baccalaureatulu (testimoniú de matoritate dein classea VIII.) si atàta e totu. Fia si asia; dara apoi incai déca aru simtí in peptulu loru adeverata vocatiune, si déca s'aru pune pe studiu, pe labóre, cá se supplinésca rigorósele si doctoratele prin praxe de càtiva ani, cumu se intempla, de ex. in Angli'a. Se mai scia dn. Stefanescu, cá de candu domina preste noi system'a introdusa dela 1867 incóce, anulu scolasticu a scadiutu la 7 multu 8 luni; restulu de 4—5 luni se pface in diverse ferii si vacantie. De aici apoi

se póte explicá cunoscut'a aparitiune rusinatória pentru gimnasiale si liceele ungureniloru si ale ardeleniloru, cá mai multi teneri, carii trecu cu eminentie la cursuri superioare, la facultati, sunt necessitati a repete câte unu anu, éra unii chiaru si dupa acea repetitiune cadu si iau lumea in capu. Anume scientile naturali si cele mathematice se invétia pe aici mai reu decâtu ori-unde in Europ'a. Dn. Stef. va fi observatu, cá dein acelea specialitati cadu chiaru si in Bucuresci mai multi teneri, carii trecu de aici cu eminentie.

Ce se dicemu despre cursurile superiori, dela cele duoe universitati unguresci, dela academiile juridice si dela asia numitulu politechnicu? Noi nu avemu ce se spunemu mai multe, decâtu ce aflamu totu in ordonantiele ministrului. Multime de studenti se inscriu, dara frequenta cursurile séu fórté nereglatu, séu nici-decumu. La facultatea de drepturi atàtu in Pesteá, càtu si pe airea, aprópe diumetate de studentii se inscriu cu conditiune de a nu cercetá prelectiuni publice, ci de a se folosi de favórea ce le lasa legea ungureniloru, a tandali si a perde tempulu cu studiu privatu, dupa care apoi se presenta la examene, pro forma, pentru scótere de ochii celoru ce frequenta regulatu, si asia trecu cá si canele prin apa, candu ajunge pe ceea tiermure si 'si scutura lan'a canésca, nu mai remane nimicu pe ea. Sutele si miile parentiloru sunt risipite in ventu pentru tandale de aceia. Cu tóte acestea, se afla multi parentii prosti, cari-si saracescu famili'a in favórea unor teneri, carii nu merita nici pane uscata. De aici apoi vene, cá numerulu functionariloru nevoiasi, ignoranti, perde-véra, in locu de a se miciorá, cresce neinctatu. Dein acestea cause ministrulu prin decretu dein 8. Martiu 1874 stringe in córde privilegiulu studiului privatu, recomanda si commissiuniloru examinatórie, cá se fia mai rigoróse decâtu au tostu pàna acilea.

Nu scimu pàna la ce gradu voru folosi acelea dispositiuni ale ministeriului; una inse o scie tóta lumea, cá adica universitatile ungureniloru stau in cód'a celoru mai multe universitati dein tóta Europ'a. Dara ce se si faca professorii cu limb'a magiara, izolata de tóte limbele europene; cumu se póta ei tñené passu alaturea cu alte universitati? Limb'a nemtiésca s'a cassatu si exilatu dela universitatea dein Pesteá; limb'a magiara o intielegu aprópe numai magiarii. Asta-primavéra ministrulu Trefort a caletoritu in Germani'a, cu scopu precumu aflaramu dein diarie, cá se aduca de acolo càtiva professori buni. Bene, dara ce se faca in Pesteá professorii nemti ori-càtu de buni, déca nu voru prelege nemtiesce? Universitatea dein Clusiu, s'a potutu deschide numái cu ajutoriulu unui numeru respectabile de professori nemti, nascuti inse mai toti in acestea tieri si cunoscutori de limb'a magiara.\*)

\*) Dein cei vreo 42 de professori dela universitatea un-

Fórte bene face dn. Stefanescu, cà scutura de urechi fatalismulu orientale; ilu rogamu inse, cà se ia in consideratiune si inpregiurarea, cà Romani'a scapase de iataganu si de tóta tirani'a lui abia inainte cu 45 de ani, cà inse dein Ungari'a iataganulu e scosu aprópe de ani duoé sute; mai incolo, cà anume capital'a Ungariei si tóte tienuturile si cetatile sale situate dela aceea mai in susu, sunt multu mai apropiate de cultur'a occidentale; cu tóte acestea progressulu Ungariei nici de-cumu nu a fostu si nu este relative asia rapede cá alu Romaniei.

De alta parte inse merita a se lua in consideratiune de aprópe inca si alta inpregiurare, fórte favorabile si fericitória pentru Romani'a, inse grea si fatale pentru locuitorii Ungariei si ai Transilvaniei. In Romani'a nu vinu turcii cá se impuna limb'a loru natiunei romane, càtu cu forti'a, càtu prin mi-diulóce clandestine; acolo nu'si mai perde nimeni pretiosulu tempu alu vietiei cu apararea drepturilor nationali innascute, si date fiacarui omu dela Dumnedieu, nici cu apararea limbei passu dein passu, in viéti'a publica si privata, in scóla si baserica. Pe la noi tóte acestea se intempla tocma dein contra; noi ne aflamu pe acestu terrenu in lupta permanenta, lupt'a pentru existenta, pe viéti'a pe móрте. Acea lupta ne retiene si abate multu dela ingrigirea mai cu multa vigóre pentru educatiunea si instructiunea tenerimei nóstre.

Pàna aici studiulu nostru comparativu s'a intorsu mai multu numai pe langa invetiamentu, pe langa castigarea de scientie si cunoscientie prin scóla; éra despre educatiune, adeca despre cultivarea si nobilitarea animei, de formarea caracterului morale alu generatiuniloru june, abia amu atensu ceva; nici vomu atenge la loculu acesta, ci vomu lasá acestu capitlu in grija folieloru eclesiastice si pedagogice, care trebue se scia multu mai bene decâtu noi, in ce atmosphaera morale se crescú in dilele nóstre generatiunile june.

### Secuii in Transilvani'a.

Acestu ramu alu poporului magiaru venitu dein Asi'a, vorbesce totu limb'a magiara, cu prea pucine abateri. Nimeni nu scie candu si de unde au venitu secuii in Transilvani'a; totu ce se spune despre originea loru, este curatu conjectura. De 1½ anu in-

gurésca in Clusiu, de nationalitate nemtiésca sunt, la facultatea juridica Ploss, Groiss, Haller, la cea de medicina Brandt, Gener-sich, Maizoer, Schulek, la cea filosofica Homann et Meltzl, éra la facultatea de scientiele mathematice si naturali Abt, Eutz, Fleischer, Kanitz, Koch et Martin. Cu totii 15 professori ordinari germani. Adaogemu la acestia si pe assistenti si anume la clinica, Büchler, Goth, Feuer, Stand, Sigmund; la scientiele naturali Wagner, Knöpfler, Hene, Knopp. Cu totii 9 assistenti germani. De curendu s'a infientiatu langa universitate si unu seminaru pedagogicu pentru prepararea de professori. Acestu institutu are 12 professori, dein carii 7 sunt éra si germani. Asia dara magiarii astadi, cá si inainte cu 250 de ani (Bethlen, Rakoczi) nu potu fi fóra professori nemti.

coce s'a facutu collecta in suma de 7145 florini val. a., dein care dilele trecute s'a decisu a se da unu premiu considerabile pentru cea mai buna „Historia a secuiloru. Documente historice pentru acelu scopu se afla cu miile. Dn. Car. Szabo, membru alu academiei de scientie, a luatú asupra sa compunerea historiei secuiesci. Tragemu de acumú atentiunea historiciloru nostrii la esirea acelu opu cu atátu mai virtosu, cà ar fi ceva neauditú, cá auctoriulu ei se nu se ocupe si de romani; inse cumú? acésta este intrebarea.

Camu de 12 ani incóce s'au pornitu, precumu scimu cu totii, agitaciuni diverse, in totu coprinsulu Ungariei, in favórea poporului secuiescu; s'au facutu proiecte de colonisatiune, li s'au mi-diulocitu emolumente diverse; s'au incercatu a le aduna sume mari pe calea colecteloru; s'au cerutu ajutórie considerabili dela statulu ungurescu: s'au lucratu in contr'a emigrarei loru spre Romani'a; éra pentru cei carii au emigratu si pentru secuii numiti Csángó, locuitori in Moldóva, s'a infientiatu un'a reuniune in Ungari'a, care aduna capitaluri dein ale caroru venituri le face subventiuni. Dein caus'a secuiloru s'au vomitu calamniele cele mai scárnave asupr'a romaniloru presté totu si in specie asupr'a romaniloru dein Romani'a libera si a guvernului loru. Tóte acestea sub pretestu, cà partea orientala a Transilvaniei locuita in masse compacte de secui, ar fi prea inpoporata, cà nu le-ar mai ajunge loculu, si cà mai virtosu dein acésta cauza multime de secui aru fi ajunsu la sapa de lemnú. Excellentele immunitati, privilegiuri si favoruri diverse, cu care au fostu dotata parte mare a secuiloru, cá si sasii, in cursu de càtiva seculi, agitatorii le tacu cu totulu, cá si cumu histori'a tie-rei si legile sale nu aru sci nimicu de ele.

Intr'aceea éta cà in fine, pe urm'a suteloru de agitatori, a venitu unu singuru barbatu de nationalitate magiara, care aflà cu cale de a spune lumei adevverulu de si nu intregu, dara celu pucinu pe diu-metate. Acelu barbatu este Carolu Galgoczi, carele in una dein siedentiele academiei scientifice magiare dela Pesteá tienù in lun'a Aprilie unu discursu despre secuii dein Transilvani'a. Dn. Galgoczi spune magiariloru intre altele, cà cine voliesce se ajute pe secui, se o faca numai acolo, in muntii loru, cà-ci colonisarea ar fi perirea loru cá poporu magiaru, ceea ce se póte proba si cu coloni'a secuiesca dusa in Ungari'a superióra, in valea riului Vagu in sec. alu 13-lea; acésta, cá si alte càteva colonii secuiesci, au disparutu cu totulu; au remasu numai locuitorii dela Vecea (comit. Solnocu), carii 'si pas-trara tipulu loru secuiescu. Nu este adevveratu cà secuimea ar fi prea inpoporata. Dupa datele stati-stice comparative dela 1871 asia numit'a Secuime se intende pe suprafacia de 206 miliarie austriace cu 95,444 case si 427,647 locuitori. Asia dara pe 1 miliaru □ se vinu càte 472 case si numai 2074 suflete. Fundulu regescu séu asia numit'a sasime dein Tran-

silvani'a, precumu si una parte mare a Ungariei, sunt multu mai inpoporate. Pamentulu locuitu de secui nici-decumu nu este asia de sterpu (sterile), precumu voliescu unii; si in acestu punctu dn. Galgoczi are dreptate deplina. Nu se póte dori pamentu mai bunu, decâtu este partea cea mai mare a secuimei, anume in scaunele Murasiu, Ariesiu, Odorheiu, Treiscaune; numai in Ciucu si Giurgiu e mai amestecatu. Galgoczi inse a datu preste unu altu reu mare, cá a-deca „secuii „sufere“ pe valachii, cá se locuiesca inca si in muntii loru!“ Este prea adeveratu, cá dein cei 427,647 locuitori ai secuimei, aprópe 100 de mii sunt romani\*), prin urmare secui si alte amestecaturi sunt circa 330 de mii; este inse totu asia adeveratu, cá pe acelasiu territoriu secuiescu poporatiunea romanésca odenióra era multu mai numerósa, cá inse romanii persecutati si tiraniti, parte din ei au trecut preste plaiu in Moldov'a, parte s'au magiarisatu. Despre câteva comune, precumu oppidulu Brescu (Bereczk) in Trei-scaune, Oláhfalú in sc. Odorheiu s. a. se scie luminatu dein documentele vechi, cá au fostu locuite numai de romani, carii apoi successive fusera exterminati dein acelea. Pána in diu'a de astadi inca totu se magiariséza prea destui romani dein secuime, atatu uniti catu si neuniti, si se voru mai magiarisa mereu, prin trecere la calvinia si la catholicismulu apusénu, cu atátu mai virtosu, cá santii parenti, venerabilile consistória, santele sínóde nu prea au tempu de a se ocupa multu de sórtea acelloru oi perdute, séu déca mai vreti, sentinelle perdute a le romanismului; nici cá ne-a venit in mente la nimeni, cá se scótemu dein acea secuime pe fia care anu câte 9—10 baiati de nationalitate romanésca, se'i educamu cu spese dein fondurile eclesiastice si dein ale asociatiunei, dupa aceea se'i facemu cá se simtia, ce insémna a se trage la tulpina si a se tiené de aceea. Apoi ce se ne mai miramu, déca in unele comune abia mai scie pop'a romanescé, éra preotés'a nici decumu, si déca in piati'a Brasiovlui ii audi pe unii dicúndu'ti cu doíosia si naivitate: hiszem uram én is az oláh részen vagyok (si eu me tienu de romani), éra déca'lu intrebti mai departe, hát melyik oláh részen, cá si cumu aru fi doue ramuri de romani, atunci stau la indoiéla, nesciendu se'ti spuna curendu, déca se tienu de Blasiu séu de Sibiu. E, dara ce ne pasa noue, cá se voru mai perde inca 100 mii de romani, las' se'i pase lui Galgoczi, Orbán, Simon Elek, comitelui Melch. Lonyay, reuniunei dein Budapestea, care aduna fonduri pentru secuii dein Moldov'a, si altoru fanatici de nationalitatea loru; in loculu romaniloru perduti ne va transporta Roesler si alti scriptori nenti de calibrulu lui alti atáti romani dein Bulgari'a, Macedoni'a Tesali'a, Epiru.

Se vedemu inse, ce mai dice Galgoczi despre

\*) Adeca precumu ii aflamu in statistica classificati dupa confessiuni: vreo 51 mii greco-catholici si vreo 43 mii gr. sariteni orthodoxi.

secuii sei. Natur'a cea iubitória de aventuri a secuiloru ii face cá se nu stea pe locu, ci se tréca dein unu tienutu in altulu, dein una tiéra in alt'a. Secuii mai suferu de unu altu reu mare: in man'a poporului este pamentu pucinu si bucatítu, teritoriale mari se afla in mana mórtá, la familiiele aristocratice-nationali. Preste acésta, intre secui lipseste industri'a si comerciulu mai preste totu). Chiaru si agricultur'a secuiesca mai este inca destulu de primitiva. In sinulu acelu pamentu se afla destule mineralie; dara secuii nu se pricepu la de acestea.

Déca amu fi descrisu noi pe secui, fia si numai in termini asia de crutiatori, precumu face Galgoczi, ni s'ar fi inputatu greu ura nationale, simtiemente hostili. Cu tóte acestea, una observatiune nu o vomu supprime nici noi. Popóra si parti de popóra, intocma cá si individii, isi au missiunile loru dictate óresi-cumu dela natura, corespundietórie genialui, temperamentului loru. Greculu si arménulu sunt comercianti nascuti, evreulu speculante inca decandu cu baseric'a lui Solomonu; dein secuuiu nu vei face nici industriariu nici comerciante, nici in sensu phenicianu nici in celu modernu europénu, mentea lui nu ajunge asia departe. Se incercara se le faca scóle reali; s'au alesu mai nimicu dein ele. Chiaru pucinele scólei gimnasiali secuiesci sunt dein cele mai mediocrii. Dein secui poti face functionari, oficiari, popi, advocati, economi, inse totu numai mediocritati. Acestui poporu ii lipsesce genialitatea, éra cǎ ti s'ar parca ici colea cá este geniale intre densii, te-ai potea remasi pe 90 pentru 10 cá este amestecatura de sange cu ramura de altu poporu; in asemenea casuri totu mai affi ómeni destepti.

Galgoczi are dreptate candu afla cá secuii sunt amatori de aventuri; numai acea insusire a loru nu cumu-va se fia intielésa asia, cá si cumu secuiloru le-aru placea se emigre, cumu ar fi in Americ'a septentrionale, in Brasili'a, in Indi'a ori Australi'a, de asia ceva ei nici nu visédia. Dreptu cá deintre secui emigra multi, inse pe aprópe, adeca numai pána in celelalte parti ale Transilvaniei, anume in comitate, cá sierbitori si sierbitórie, cá cocieri, carausi, trieratori, éra cei carii invétia ceva carte, cá dascali, cantareti, popi, provisorii séu epistati pe la curtile boieresci, éra in armata cá suboficiari; de ací incolo in Brasiovu vei aflá preste trei mii secuience cá sierbitórie si cá lucratórie pe la comercianti si profesionisti, câteva sute de cocieri, fiacari, cismari si alti profesionisti de manufacture mai ordinare, éra dela 1856 incóce, de candu in Romani'a s'au emancipatu tieganii si tieganele dein sclavia si li s'au datu tóte drepturile romanesci, prin urmare migratiune libera in lini'a prima, de atunci femeile si fetele de secuuiu trecu pe fia-care anu cu sutele in acea tiéra, unde intra in servitiu pe la familiiele patriciane si la cele de comercianti; totu cu acelea emigra si barbati teneri si betrani, unii cu paspóрте, mai multi inse

pe cali singuratece cunoscute numai de prevaricanti; anume femeile tenere cá si fetorii carii fugu de recrutatiune se furisiedia neincetatu pe carari de acelea. Cá de siese ani incóce, ministeriulu un-gurescu a incercatu tóte midiolócele spre a impiedeca emigratiunea poporului secuiescu in Romani'a, éra mai alesu pentru femei s'au luat mesuri, cá celoru care n'au trecut de 40 de ani, déca nu sunt mari-tate, se nu li se dea pasportu; pe refractari, adeca pe cei carii se subtragu dela sorti, ii reclama prin consulate, pe calcatorii legeri ii supune la pedepse. De alta parte, secuii cari sciu numai ceva carte, sunt aplicati in diverse servitiuri subordonate, ii in-rolédia la gendarmaria, la gard'a finantiloru, la mi-liti'a territoriale, ici colea se applica si la calile fe-rate. Cu tóte acestea, te prenda adéverata mirare candu vedi multimea de secui si secuience nu numai in capital'a Romaniei, ci si in celelalte urbi si oppide, ba déca treci in Bulgari'a, pe la cetatile de pre tier-mulu dreptu alu Dunarei inca totu mai audi vor-bindu-se ici colea limb'a magiara.

Migratiunea cu sutele si miile a romaniloru transilvani si banatieni se póte esplica usor de in-din mai multe cauze vedute si pipaite; dara pentru-ce secuii emigra totu la romani si nu mai virtosu in Ungari'a? Patriotii magiari se nu'si inchida ochii de inaintea acestei intrebari, se nu o faca mórtá. Totu asemenea se se intrebe densii, cumu se intempla, cá dein Moldov'a si Munteni'a nu se stramuta mai ni-meni cu locuinti'a in Transilvani'a si in Ungari'a, cu singur'a exceptiune de câte unu comercianté ici co-lea. Si cumu vene, cá nici chiaru un-gurii cjangai dein Moldov'a nu s'au inbulditu nici odata incóce, si nu vinu nici ástádi, cá se locuiesca cu cei de aceeasi limba, de si ii despartu numai muntii?

Cercetati in trecutul tierei nóstre, cá se aflati, in ce modu s'a formatu si consolidatu aristocrati'a feudale in sinulu secuimeii, si cumu a ruinatu ea pe poporu, apoi cu pucine exceptiuni, chiaru si pe pro-priele familii aristocratice. Acestea sunt pe aprópe se ajunga pe urmele tatariloru dein Crime'a, despre carii astadi nu mai vorbesce nimeni. —

### Colectiune de diplome

dein diplomatiulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

(Urmare.)

### Relatoriae

Super Lustratione et conscriptione Castris Csicsó (in comitatu Szolnok Int.) ejusque pertinentiarum (quo et pars Domini nunc Kővár pertinebat) ut et pro-ventuum annuorum anno 1553.

C. D. T. IV. p. 447—458.

Fortareti'a si dominiulu Ciceu, situatu in partea septem-trionale a Transilvaniei, nu mai era in posesiunea domniloru Moldaviei, Imperatul Ferdinandu exmissese commissari in tiéra in person'a lui Paulu Bornemissa si a lui Georgie Verner spre a conscrie si pretiui tóte averile si veniturile fiscali dein acésta

tiéra. Voivodi ai tierei era pe atunci Franciscu Candea si Ste-fanu Dobau. Prin acestia se comitte conventulu dein monasteri'a dela Clusiu, cá se compuna una comisiune dein câteva barbati anumiti, se chiane inaintea sa pe toti primarii jurati, pe ceta-tieni, voivodi si cnezi in comun'a Reteagu, unde se aiba a spune si a marturisi toti, adeca care ce scie despre posesiuni-le, appertentiele si ori-ce venituri dein tóte partile dominiulu Ciceu, care érá fórte intensu, mai alesu cá coprendea si una parte dein dominiulu Cetatei-de pétra. Preste 40 de comune in-tregi. In alte 14 comune mai érá parti de posesiune, totu fiscali. Trei comune intregi si mai bune le avea pe atunci ace-stu Candea-voda in posesiunea sa; una érá data ungi veduve, alt'a la serbi, data de generariulu lui Ferdinandu (Castaldo) si de Andreiu Bathori, éra episcopulu romanescu dela Kew pelanga cele duce comune Rew et Zlatina, pe care Petru Raresiu Domnulu Moldovei le donase mai de multu monastirei, mai tienea alte duce comune, adeca Bogat'a romanésca si Bogat'a un-gurésca cu tóte drepturibe usitate; totu episcopulu acesta mai avea si una móra la Cascau\*).

Sacratissimo Ppi. et Dno Dno Ferdinando Di-vina favente Clementia Romanorum Hungariae etc. Regi, Conventus monasterii B. M. V. de Colosmo-nostra etc. Vestra noverit Serenitas, nos Literas etc. recepisse in haec verba:

„Nos Franciscus Kendy Zentiván, et Stephanus Dobo de Ruszka Vajvodae Transilvanienses, et siculorum Comites amicis suis Reverendis Conventui Ecclesiae de Kolosmonstra salutem et amicitiam paratam cum honore! Dicitur nobis in personis Egre-

\* Acestu documentu inca dá materia fórte interessanta de meditato si de cercetatu mai departe. Lasu cá chiaru datele stati-stice adunate acilea dein sec. alu 16-lea sunt de mare valóre; dara apoi ce intielesu, ce sfera de activitate avea pe atunci voivodii si cnezii romanesci in acelea parti ale Transilvaniei, adeca in comitatele Dobac'a, Solnocu si distr. Cetate de pétra, si unde era resiedinti'a acelu episcopu romanescu, care avea si monastirea si posedea patru comune iobagesci cu drep-turi feudali? Scriitorii sasi si un-guri au cautatu pana acilea acelu „Kew“ in Sirmiu, adeca colo la Dunare in Slavoni'a. Se póte se fia fostu si pe acolo vreunu Kew. Dara ce avea se caute Petru Raresiu in Slavoni'a, intre serbi? Unde este cea mai mica urma historica, plausibile, dein care se póta deduce asia ceva scriptorii transilvani? Si ce avea se caute unu episcopu romanescu in Slavoni'a? Cá pe atunci era si Slavoni'a si chiaru una parte a Croatiei, plina de romani? Dara ce ar' fi folositu unui episcopu dein Slavoni'a unu dominiu in partea sep-temtrionale a Transilvaniei? Nimicu pe lumé in acelea tempuri agitate neincetatu de belluri. Apoi. Sirmiulu (cu capital'a Vn-covaru) peninsula intre Danubiu, Drav'a si Sav'a, se aflá in potestatea turciloru, dela carii s'au reocupatu abia in a. 1688. Éca asia patimu cu compatriotii nostrii, mai totu-deuna candu se descopere vreunu documentu authenticu, carele dá probe de composesiune, de comproprietate a romaniloru in acésta tiéra; acei scriptori in asemenea casuri afirma lucruri de cele mai-ab-surde, numai cá romanii se nu aiba dreptu. Kew dupa orto-grafi'a noua magiara se serie Kő, tare insémna Pétra, si u-neori cetate-de pétra, Kővár. Éca resiedenti'a episcopului romanescu. Éra monastirie au fostu in acelea tienuturi totudeuna, ale caroru urme s'au mai conservatu pana in dio'a de astadi in schiturile Nicula cu iconarii sei, in comitatulu Dobácei; Strimb'a, in comitatulu Solnocu int. s. a., pe unde archiereulu diecesanu si consistoriulu asie-diá câte unu preotu betranu, séu câte unu calagaru pedepsitu.

Cu acestea reflexiuni ale nóstre fugitive suntu departe de a voli se preocupamu cercetarile critice ale altoru scrutatori mai competenti.

Red.

giorum Dominorum Commissariorum Regiae Mattis<sup>1)</sup> in hoc Regnum Transilvaniae deputatorum, qualiter voluntas et speciale mandatum praefatae Regiae Mattis Domini nostri Clementissimi esset, ut perlustrationem, et revisionem universor. bonorum, et jurium possessionariorum pertinentium Castris Chycho<sup>2)</sup> per vestrum testimonium fide dignum perlustrari, et conscribi facere vellent. Amicitias igitur vestras harum serie requirimus diligenter, ut nihilominus eisdem autoritate qua fungimur committimus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fide dignum quo praesente Egregii Nicolaus Literatus de Nema, Benedictus Nagy de Mikeháza, aut Joannes Kozárvári, sive Gregorius Mykeházy Judlium aliis absentibus homo noster, ad id specialiter transmissus, praemissa universa bona, et jura possessionaria dicti Castris Chycho perlustrare, et revidere, et omnia damna universis Colonis pertinen. ejusdem Castris, per homines et officiales spect. ac Mgfici. Domini Andreae de Bathor qualitercunque illata in regestrum conscribi facere debeat, et teneatur. Super qua quidem perlustratione, et revisione perscriptorum Bonorum Literas tandem vestras Regiae Matti Rescriptionales dare debeatis et teneamini. Secus non facturi. Datum ex Zenthiván Feria II. p. fest. B. Andreae apost. anno Domini 1553.“

Quibus receptis nos amicabilem petitionibus praefatorum Dominorum Vajvodarum satisfacere cupientes ut tenemur, una cum Egregio Benedicto Nagy de Mikeháza, Joanne Kozárvári et Gregorio Mykeházy Judlium, hominibus Vajvodalibus nostrum hominem, videlicet religiosum virum magistrum Antonium Praesbiterum capellanum nostrum conventualem nostro pro testimonio fidedignum, ad permissas perlustrationes, et revisiones Bonorum et jurium possessionariorum Castris Chycho duximus transmittendum, qui tandem exinde ad nos reversi, nobis conscientiose, et fide eorum mediante retulerunt eo modo quomodo ipsi Dominica proxima adventus Domini proxime praeterita ad Possessionem Rettegh vocatam accessissent, ibique convocatis ex omnibus Possessionibus pertinentiis Castris Chycho juratis Judicibus, Civibus, Vajvodis, et Kenezis, qui ad fidem coram Deo debitam fidelitatem Matti vestrae, et S. Coronae Regni observandam coram eisdem praestitam fassi sunt, et attestati in hunc modum: Primo, nomine Possessionem Rettegh<sup>3)</sup> habet portas 83. pauperes habet 43. desertas sessiones habet 4. — Feleur<sup>4)</sup> habet portas 19. dessertas sessiones habet 2. — Kereszthur<sup>5)</sup> habet portas 32. pauperes habet 27. desertam sessionem habet unam. — Kuldw<sup>6)</sup> habet portas 12.

pauperes habet 16. desertas habet 2. — Bacza<sup>1)</sup> habet portas 19. pauperes 15. — Myhalfalva<sup>2)</sup> portas habet 21. pauperes habet 8. desertas habet 2. — Monostorzegh<sup>3)</sup> portas habet 14. pauperes habet 9. desertas habet 2. — Zenthmargitha<sup>4)</sup> portas habet 40. pauperes 43. desertas 5. — Aleur<sup>5)</sup> portas habet 13. pauperes 7. desertam habet portam unam, loca deserta habet 2. — Kaplyan portas habet 13. pauperes 14. desertas 8. — Mykeháza portas habet 4. pauperes 2. desertas 4. — Item Possessiones Valachales<sup>6)</sup> Gewrghfalva portas habet 18. pauperes 37. desertam unam. — Negyerfalva portas 16. pauperes 24. desertas 3. — Emberfew portas habet 2. pauperes 4. — Ganch portas habet 6. pauperes 14. — Hagymás portas habet 5. pauperes 35. desertas 2. — Iloswa portas 20. pauperes 20. desertas 3. — Lábfalva portas habet 7. pauperes 7. — Vyfalw portas habet 6. pauperes 16. — Felsewzewch portas habet 8. pauperes 17. — Somkwth, Pesthes, Felsewgekenes portas habet 21. pauperes 17. desertas 13. — Alsokosaly portas 15. pauperes 12. desertas 4. — Felsewkosaly portas habet 7. pauperes 13. desertam unam. — Zelechke portas habet 15. pauperes 12. desertas 3. — Kaczko portas habet 18. pauperes 30. desertas 2. — Galgo portas 6. pauperes habet 10. — Munchal portas habet 2. pauperes 2. — Kapolna portas habet 2. pauperes 4. — Poyana portas habet 3. pauperes 5. — Gossilla portae nullae. — Baba portam hi unam, pauperes 6. desertam unam. — Ilonda portas habet 3. pauperes 10. desertam unam. — Sosmezeó portas habet 10. pauperes 30. — Raffa portas habet 2. pauperes 5. — Borzo portas habet 3. pauperes 8. — Patakfalva portam habet unam. — Doboka portas habet 4. pauperes 6. — Vilma portas habet 8. — Item pertinentiae Lapos, Magyar Lapos portas habet 32. pauperes 20. desertas 5. — Domokosfalva portas habet 2. pauperes 8. desertas 2. — Libathon portas habet 10. pauperes 8. desertas 9. — Zázmezó portam habet unam, pauperes duas, desertam unam. — Machkamezó portas habet 3. pauperes 5. — Dyznopathaka portas habet 2. pauperes 4. desertas 3. — Dánpathaka portas habet 5. pauperes 9. desertas 2. — Borkwth portas habet 6. pauperes 16, desertas 6. — Dragusfalva portas habet 20. pauperes 16. desertas 6. — Rogoz portas habet 18. pauperes 16. desertas 6. — Also Zewch portas habet 8. pauperes 13. desertas 3. — Rohy portaš habet 4. pauperes 10. desertas 6. — Péterháza portas habet 2. pauperes 12. — Summa portarum 617. summa pau-

1) Pauli Bornemisza, et Georgii Veneri.  
2) Castrum hoc fuit in Comitatu Szolnok Int.  
3) Retteg in C. Szolnok Int.  
4) Felős ibid.  
5) Csicsó Keresztur ibid.  
6) Kud ibid.

1) Bacza ibid.  
2) Csicsó Mihályfalva ibid.  
3) Ibid.  
4) Ibid.  
5) Al ör ibid.  
6) Possessiones Valachicales in Comitatu Szolnok Int. ad Castrum Csicsó pertinentes.

perum 695. summa desertarum 107. — Item Magficus. Dominus Franciscus Kendy Vajvoda Transilvaniae possidet ex istis possessionibus, tenet alias possessiones meliores Orman, Kerew, et Vajda Kamarás in Possessione vero Kerew habetur molendinum unum bonum ad tres lapides. — Item uxor Mylaky (Ujlaki) de permissione Illmi. Dni. Generalis,<sup>1)</sup> tenet possessionem unam Rechethzegg dictam. Item Rasciani de permissione Illmi. Dni. Generalis, et Dni. Andrae de Bathor tenent possessionem Unam Orbo, item Episcopus Valachus de Kew<sup>2)</sup> ex concessione quondam Petri Vajvodae Moldaviensis ultra duas illas Possessiones Rew, Zlatina, quas ad monasterium Vajvodae ab antiquo concesserunt, tenet alias duas possessiones Oláh Bogáth et Magyar Bogáth cum suis iritegris possessionibus ac proventibus, ac utilitatibus, ac servitiis. Item idem Episcopus unum molendinum prope Kaczko in territorio R. Mttis de novo extractum. — Proventus legitimi Arcis Chycho: Census S. Martini solet exigi secundum levationem sortium quas Nylas vocant, non juxta numerum portarum, facit aliquando plus, aliquando minus. — Item habentur molendina 4. molendinum de Rettegh lapidum 4, molendinum de Keresztur lapidum 2; molendinum de Lapos lapidum 2; molendinum de Gerghfalva lapidis unius. — Item habentur Thelonia 5. thelonium de Rettegh, thelonium de alleur arendatur in fl. 9. thelonium de Somkwth arendatur in fl. 10. Thelonium de Lapos, thelonium de Zenthmargitha. — Item in feriis Natalis Dni Possessiones hungaricales, excepto Oppido Rettegh dabant fruges, avenam, et pullos quod ako vocant. Item circa festum S. Georgii habetur inter Valachos ovium quinquagesima,<sup>3)</sup> item redemptio porcorum et apum. Item Valachi exceptis Possessionibus Illoswa, Felsew, Zewk, Ilonda Gékénes Péterháza dabant Dicam,<sup>4)</sup> secundum sortem levatam, aliqui Denarios 50. aliqui Denarios 25. Item in Possessionibus Lapos et pertinentiis ejusdem eodem tempore dabant singuli secundum sortem suam denarios 16 alii vero 8. meliori tempore proventus istorum faciebat finos 100. Item Kenezzy in possessionibus aliquibus dabant per annos Lodices Decem et septem, similiter aliqui Kenezzy de aliquibus possessionibus excepta possessione Lapos et pertinentiis ejusdem dabant Damulam unam ad usum officialium, similiter aliqui Kenezzy exceptis pertinentiis Lapos, dabant singuli nisum unum. Item singulae Possessiones exceptis pertinentiis Lapos, ad usum officialium dabant vaccam unam mactabilem, et Berbeck unum. Item circa festum nativitatis Mariae in aliquibus possessionibus hungaricalibus et Valachalibus dantur porci cespitales, et apes ita tamen,

qui habent porcos unius anni, si habuerint 10. ex 10. tenetur dare porcum unum, ex 50, vel 100, vel 30. v. infra similiter dabit porcum unum, infra decem vero non tenetur dare porcum, sed pecunias redemptionales de singulis porcis denarios 2. Ex porcis vero, qui unum annum non habent, etiam si fuerint 100. nihil solvunt, Valachi similiter faciunt de apibus. Item habet Mattas Regia sylvas glandiferas multas in ipsis pertinentiis, quae vix ad 6. annum producunt glandes, si quando tamen fertiles erunt, de porcis in illis sylvis saginatis habebit proventum pro nro. porcorum, et fertilitate glandium. Coloni tamen in pertinentiis Arcis Chycho non tenentur de suis porcis solvere. Birsagia secundum Regni consuetudinem acceperunt. Decimae frugum, vini, et aliorum leguminum cedunt Reverendissimo Domino Eppo Transilvaniensi, solent tamen in arendam et rationem patroni redimere juxta constitutionem Dominorum Regnicolarum. Terrae arabiles et foenilia patent in Registris secundum numerum villarum. Educillationes vinorum nunquam antea in usu habuerunt, nisi ad gratiam officialis voluntarie unum vel alterum vas in subsidium officialis educillarunt, quo tempore tamen Hungari bona ista tenebant, tribus terminis in anno, videlicet tempore nativitatis Domini circa festum S. Georgii, in feriis Pentecostes aliquando 20. vasa vini, aliquando 25. educillare faciebant. Vina Decimalia autem ab antiquo aut ad Radnam deducta sunt, de quorum pretio solvebant pretium decimae. Coloni Hungari tenentur seminaturam facere, antiquo more duo aratra seminabant jugerum terrae, unum fruges autem seminatatas tenentur demetire, comportare, et importare. Tempore falcationis, qui habent sortem integram duos dies falcabunt, qui vero mediam unum diem.<sup>1)</sup> Item pro agendis, tuendis causis colonorum habuerunt Procuratorem, cui pro suis servitiis de proventu dati sunt floreni 12. de molendino frugum cubuli 16. pannum Lorgiis<sup>2)</sup> ad unam vestem, porcos saginatos duos insuper habet officiolatum trium Possessionum. Item in pertinentiis Lapos est una fodina Argentea, quae nunc colitur ab mgro Adamo cive Bistriciensi item in Possessionibus Mihálffalva, Felewr, Keresztur, Monostorszegg, alewr, Kaplyan, Alsokosal habet Mattas Regia terras arabiles, quae alternis annis coluntur, circiter jugera 177. Item in iisdem Possessionibus habet Regia Mattas foenilia, quae alternis annis pro media parte defalcantur, jugera circiter 100. Item sub castro Chycho habetur fodina lapidea molaris, Coloni pertinentiarum Chycho de singulis lapidibus molaribus solvunt pro thelonio denarios 4. externi vero 8. — Item est una piscina deserta prope Keresztur sine aquis et piscibus. — Item anno Domini 1552 15. Julii ad rationem Dni Pauli Bank occupata sunt Bona ista, et possessa

<sup>1)</sup> Castoldi.

<sup>2)</sup> Eppus Valachorum de Kew est in Sirmio. Vide Siebenb. quart. Schrift T. I. p. 193.

<sup>3)</sup> Quinquagesima Valachorum.

<sup>4)</sup> Dica Valachorum.

<sup>1)</sup> En species Urbarii!

<sup>2)</sup> Qualenam fuerit hoc panni genus?

usque ad 22. diem septembris facit annum unum menses 2. et 8. dies, quo tempore de proventibus legitimis ad rationem ejusdem Dni Pauli Bank per officialem suum Michaellem Temesváry percepti sunt de censu S. Martini anni 1552. percepti sunt floreni 925. de censu S. Georgii e medio Valachorum percepti sunt flor. 143. de Dica Regia denarii 99. percepti sunt flor. 648. — Item de singulis colonis exacti sunt denarii 2. facit flos 12. Item diversae perceptiones Bladorum, de Decimis percepti sunt frugum cubuli 750. avenarum cubuli 270. ordeï cubuli 40. milii cubuli 80. Pisarum cubulus unus octalia 5. Canapi cum semine et absque semine Patkoncza vocati Galinae 160. Grana canapi cubuli 4. Grana lini cubulum 1. Octalia 5. — Vina Decimalia 39 (sic.) Proventus molendinorum quatuor, fruges percepti sunt cubuli 402. octalia 5. milii cubuli 123. octale unum. — Quinquagesima ovium caprarum agnellorum 800. pecuniae redemptionales ovium, precorum, et apum constat apud Michaellem Literatum de Zentmárton alios facit flos 48. Porci cespitales 31. alvearia apum 15. pecuniae redemptionales porcorum cespitalium et apum facit flos 38. De seminatura frugum per colonos facta facit cubulos 271. De theloniis quatuor provenerunt flos 56. — Item ad an. Domini 1553. poros cespitales exegerunt 38. alvearia apum 13. Educillatio vinorum, quae alias n. erat in usu de vinis Decimalibus educillata vasa vini 26. ad flos 250. Item ad Educillationem emta sunt vina vasis 217. flos 1301. Denariis 36. educillata sunt ad flos 2432. denarios 22. Lucrum facit 1130 flos, denarios 64. Item ad usum gentium Regiae Mattis et Regnicolarum in castris ad Zázsebes<sup>1)</sup> positis ordinata fuerant victualia a Dominis Regnicolis<sup>2)</sup> secundum numerum portarum, de quibus Dominus Paulus Bank de Wywas administrari fecit, ex pertinentiis Chycho manibus Francisci Chagor provisoris farinae cubuli 260. avenae cubuli 531. — Item foenilia ad rationem Regiae Mattis in pertinentiis Chycho existentia accumulata sunt, et ad Déés per colonos ejusdem possessionis importata. Item post aratra colonorum seminatura frugum facit Galinas 800. importatae sunt ad Déés, et coactae per colonos. Item seminari fecit avenae cubulos 180. propriis pecuniis emptos, de quibus provenerunt Galinae avenarum 1135. importata sunt ad Déés. Inquisitio possessionum hungaricalium super damnis per Egregium Dominum Paulum Bank illatis etc.<sup>3)</sup> Seriem itaque hujusmodi perlustrationis revisionis bonorum, et jurium possessionariorum castri Chycho super damnis per Paulum Bank, ac servitores ejusdem illatis, prout per praefatos Dominorum Vajva-

darum et nostrum hominem nobis relatum exstitit ad petitionem praefatorum Dominorum Vajvodarum hoc modo vestrae serenitati duximus rescribendum. Datum Sabbatho in Vigilia Nativ. Domini anno ejusdem 1553.

Originale habetur Budae in arch. Camerae Reg. Hung. Aulicae copia vidimata in archivo fisci fasc. 4. miscell. Lit. G.

Mandatum Ferdinandi Regis ad administratorem proventuum Fiscalium ne paggi sedis Szelistye ad saxones pertinentes, in medio comitatuum connumerentur.

1554. Suppl. C. D. T. VII. p. 103—105.

Scaunulu séu districtulu romanescu Selisce compusu dein comuncle Selisce, Galisiu, Valea, Cacova et Tilisca, se tienusera in tempurile stravechi de acea parte a Transilvaniei, ce se aflá inpartita in comitate feudalitice; se pare inse cá in acelu districtu romanescu inca nu apucase a se incuibá aristocrati'a si a delaturá institutiunile democratice, precandu unulu deintre regi aflá cu cale a decretá incorporarea acelu scaunu cu cele cincí comuncle ale sale la scaunulu Sibiuului; séu adeca la territorulu numitu regescu, inse numaí asia, precumu se incorporase si districtulu romanescu alu Radnei la districtulu Bistritiei, cá adeca contributiunile statului se le numere la acelasu locu séu perceptoratu cu sasii. Sub Ferdinandu I. Ladislau Vasiu, administratorulu venituriloru regesci dein Transilvani'a smulsesse scaunulu Seliscei de cátra Sibiuu, si'lu incorporase la comitatulu Albei; regele inse a interdisu acea scaimbare prin archiepiscopulu si cancellariulu seu, Nicolau Romanulu. Eca cumu s'au desvoltatu relatiunile de asia numit'a concivilitate a comuneloru si diecticteloru romanesci cu sasii.

Ore-inse cumu se póte, cá nici una dein familie vechi ale districteloru romanesci se nu fia conservatu dein generatiune in generatiune nici macaru unu fragmentu, nici unu petecu de documente scrise despre relatiunile loru sociali si politice? Veditu mei, cumu se mai perdura mai tóte urmele vietiei nóstre prin ántunecimea egiptena adusa preste noi de calugarii bizantini.

Ferdinandus divina favente clementia Romanorum Imperator, Hungariae, Bohemiae etc. Rex semper Augustus, Infans Hispaniae, Archi-Dux Austriae. Fidei nostro Ladislao Vas de Gyalu administratori proventuum nostrorum Transilvanicorum salutem et gratiam! Conquesti sunt apud Majestatem nostram Fideles nostri prudentes et circumspecti Universitas saxonum nostrorum septem et duarum sedium saxonicalium, eae certas quasdam Possessiones ipsorum Valachicales, ipsis saxonibus nostris incorporatas, videlicet: Szelistye, Gályas, Valya, Kakova, Sibinyel, et Tiliska vocatas, quae licet nominumque in Medium Comitatus in quo adjacerent connumeratae exsistissent, nullum tamen unquam censum, vel contributionem eisdem saxonibus nostris superinde per divos quondam Reges Hungariae concessorum, et per nos quoque confirmatorum solvissent; et licet mandatum quoque nostrum superioribus diebus, tum ad Vajvodas nostros, tum etiam comites comitatus Albensis et Küköllöiensis emanari fecerimus, ne videlicet bona et possessiones ejusmodi fidelium saxonum nostrorum in medium nobilium connumerare, et ad solutionem censuum compellere veles, in praedictum et derogamen Privilegiorum, et antiquae consuetudi-

<sup>1)</sup> Accidit hoc juxta praemissa anno 1553.

<sup>2)</sup> Proinde comitialiter.

<sup>3)</sup> Inquisitionem hanc, quae sequitur, et quae varias colonorum emunctiones p. Paulum Bank patratas atinet., omittendam censui, quum nil memorabile contineat. (J. Com. Kemény).



nis ipsorum exponentium, supplicando nobis iidem exponentes humilliter: quatenus ipsis hac in re gratiose providere, neque antiquis eorum consuetudinibus, et privilegiis derogari permittere dignaremur. Quorum supplicatione clementer exaudita, volentes ipsos fideles saxones nostros in antiquis eorum libertatibus, et consuetudinibus omnino illaesos et indemnes conservari. Fidelitati tuae harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et praemissis sic se habentibus, praescriptas possessiones ipsorum saxonum nostrorum, contra eorum antiquam consuetudinem, ad solvendam in medium comitatus contributionem aliquam cogere, et compellere, vel taxam seu dicam aliquam eisdem imponere nequaquam praesumas, seu eosdem saxones nostros suae libertatis praerogativa, sine omni impedimento libere frui et gaudere permittere modis omnibus teneas et debeat. Praesentibus perfectis exhibent. restituantur. Anno Domini millesimo quinquagesimo quarto.

Nicolaus Olahus, Strigoniensis.

Ex miscell. msptis Joannis Gibel 1774. et 1775. conscriptis.

(Va urmá.)

### Traductiuni de regulamente ostasiesei.

Tempulu nostru este alu reformeloru si alu prefaceriloru in tóte ramurile vietiei popóraloru europene. Pána acf se dicea si se credea, cà statulu militariu este din cele mai conservátorie. In dilele nóstre se pare cà tocma classea acésta de ómeni este supusa la reformele cele mai dese si radicali; si intra adevuru, cà la armatele europene s'au prefacutu tóte lucrurile, atátu in respectulu instructiunei si alu disciplinei, càtu si in partea materiale, incependu dela tunaria pàna la nasturii uniformei militare.

Regulamentele inca se scaimb'a desu. Cu alta ocaziune observaseramu, cà auctoritatile militare austriace au datu ordinu, cà se se traduca si in romanesce regulamentulu de instructiune (Abrihtungs-Reglement), din 1868, ceea ce s'a si intemplat in an. 1870.\*) Acumu se aude cà acelu Regulamentu se delatura, si cà se va adopta pentru armat'a imperiala c. r. regulamentulu Prussiei.

Éca inse, cà Prussi'a inca a decisu a prefaca regulamentulu seu de instructiune.

Intr'aceea, acelasiu regulamentu prussianu apuase a se traduce la Bucuresci in limb'a nóstra, in care s'a si tiparitu, pentru cà se ocupe locul regulamenteloru elaborate mai de inainte dupa cele francesci, publicate in anii 1870 et 1871, din care amu reproducu si noi câte ceva cà specimine de stilu militariu si metodu alu traductiunei. Avemu óresicare cause de a presupune, cà acelu regulamentu

alu Prussiei nu va fi introdusu la trupele pedestre romanesce, ci se va astepta, pàna ce va esi celu nou; totusi reproducemu si din acela càtiva §§-i, cu singurul scopu cà se damu ocaziune de a compara traductiunea acésta din nemtiesce cu tóte traductiunile dè stilu militariu, câte amu citatu pàna acilea in càtiva Nri ai acestei foi. Si fiendu-cà multe parti dein Abrihtungs-Reglement alu Austriei semena a fi decopiate dein cuventu in cuventu dupa alu Prussiei, asia traductorii celui austriacu voru avea ocaziunea de a observa, cà celu care cunósce bene amendoue limbile si care nu este obligatu si constrinsu a lucra la terminu fixu, la voce de comanda imperativa, cu tóte greutatile limbei nemtiesci, póte se traduca prea bene dein trens'a.

Dorindu noi a popularisa pre càtu se póte unitatea terminiloru de comanda in limb'a nóstra, vomu incepe éراسi dela scóla, séu adeca prim'a instructiune a soldatului.

### PARTEA I.

#### SCÓLA SOLDATULUI DE INFANTERIA.

##### Capitolulu I. Instructiunea fara arma.

§ 1. Positi'a. Positi'a soldatului este bas'a alinierii, a intoceriloru si a intregului exercitiu. Éa trebuie se fia naturala, libera si nesilita. Calcaiele pe aceeasi linia si apropiate pe càtu o va permite conformatiunea corpului; vertulu pitióreloru intórsu de o potriva in afara si deschise mai puçinu decâtu unu unghiu dreptu; genuchii intinsi fara a'i intiepeni; corpulu bine asediatu pe siolduri si plecatu inainte, umerii inapoi si de o potriva lasati in josu, bratiiale cadiendu in voie, coatele apropiate de corpu, puçinu incovoiate si fara a fi strinse; palmele intórse puçinu in afara; capulu dreptu si nesilitu; barb'a apropiata de gátu, fara a'lu acoperi; ochii tientiti dreptu inainte si nu in pamentu.

Prin esplicarea in practica a positiiei susu aritate, recrutulu o va gasi usiure si naturale, mai cu séma daca 'i vomu arata din candu in candu, câte unu soldatu ce are positiie buna; procurandu astu-faliu recrutului unu esemplu invederatu despre buna positiie. Fiindu-cà ori ce positiie a corpului, candu tiene prea multu, devine obositórie, trebuie a se permite soldatului in tempulu exercitiului cà se se repauseze dein candu in candu.

Acést'a se face prin comand'a: Pe locu — repaosu! La esecutarea acestei miscari nu se va observá nici o cadentia. Fara a fi autorisatu prin acésta comanda, soldatulu nu póte in tempulu exercitiului se se misce, se ridice ceva daca 'i-ar fi cadiutu, si cu atátu mai puçinu se vorbésca.

Daca s'au permisu soldatului a se repausá, elu trebuie, candu i se dà comand'a: Drepti, se'si reia la momentu positi'a prescisa. Cà deprindere este bine a repetá desu aceste miscari, pentru-cà pe de o parte, instructorulu se se póta incredintiá, daca recrutii au intielesu bine cele ce se ceru pentru o buna

\*) Vedi Transilvani'a Nr. 10.

positie, avendu totu-deodata ocazia de a indreptá gresielele; éra pe de alta recrutulu castiga prin aceste repetari, o deprindere care 'i va fi trebuintósa pentru instructi'a ce are se urmeze.

§ 2. Intórcerile pe locu. La tóte intórcerile, calcaiulu stangu pe care stá tóta greútatea corpului nu se va misca dein locu, verfurile pitiórelor suntu pucinu radicate, éra pitiorulu dreptu neatingendu pamentulu, dupa terminarea intórcerei ilu pune usioru langa celalaltu.

Semi-intórceri. Pentru semi-intórceri se dá comand'a: La drépt'a (stang'a).

Intórceri intregi. Pentru intórcerile intregi se dá comand'a: Plotonu: La stang'a im-pre-jur (doue tempuri).

Intaiulu tempu. Dupa comand'a: stang'a im-pre, soldatulu face o semi-intórcere la stang'a pe calcaiulu dreptu, duce pitiorulu stangu, formandu unu unghiu dreptu inapoiá calcaiului dreptu, scobitur'a pitiorului in dreptu si la diece centimetre de calcaiu.

Alu donilea tempu. Dupa comand'a jur, soldatulu se intórcce pe amendoue calcaiele, radicandu pucinu verfurile pitiórelor, genuchii intinsi; se pune cu fati'a inapoi; aducendu dupa acést'a calcaiulu stangu langa celu dreptu si pe aceeasi linia.

Pentru intórcerea la frontu, se dá comand'a pregatitória: Plotonu, dupa care urméza comand'a seversitória: Frontu! Intórcerea se face cumu s'au prescrisu mai susu.

Daca recrutulu esecutéza intórcerile cu inlesnire, pastrandu totu-deodata si corect'a positie a corpului, este cea mai buna dovada, cà elu a inaintatu in prim'a sa instructie.

§ 3. Marsiulu in genere. Scopulu marsiului este de a castigá terenu, menajandu inse pe catu se póte fortiele soldatului; marsiulu se considera numai atunci perfectu, candu ambele aceste condituni sunt indeplinite. In marsiu corpulu trebuie se fia liberu cu totulu, nesilitu si dreptu, dupa cum s'au aratatu la positi'a soldatului.

Cá regula generala in privinti'a marsiului se voru observá cele urmatórie: dupa comand'a Batalionu (compania, plotonu etc.) Inainte — marsiu! soldatulu duce pitiorulu stangu fàra sguduire la 80 centimetre inaintea celui dreptu; la punerea pitiorului pe pamentu, genunchiulu va fi intinsu, verfulu pitiorului pucinu aplecatu càtre pamentu si intorsu in afara; in acelasi timpu corpulu va fi datu inainte, éra pitiorulu va fi pusu pe pamentu cu tóta talp'a si fòra sguduitura; tóta greutatea corpului o lasa in acestu momentu pe pitiorulu stangu. Pe data ce pitiorulu stangu a fostu pusu cu talp'a pe pamentu, calcaiulu dreptu se radica de la pamentu; pitiorulu dreptu va fi adusu inainte cu verfulu aplecatu spre pamentu, fara inse a'lu atinge, si va fi pusu la departarea si in chipulu cumu s'au prescrisu pentru celu stangu. Astu-feliu soldatulu continua marsiulu,

fòra a incrucisiá pitiórele si fòra a intórcce umerii séu capulu din directi'a cea drépta.

Pentru scurtarea pasului se dá comand'a: Scurtati pasulu — marsiu, éra pentru luarea pasului plinu: Inainte — marsiu.

Dupa comand'a Stai! care se va da candu se va pune ori ce pitioru pe pamentu, soldatulu va mai face unu pasu inainte si aducendu usioru, pitiorulu care se afla in urma, langa celu de d'inainte, se o-presce. Déca in timpulu marsiului esact'a positie a corpului nu aru fi fostu pe deplinu pastrata, ea va fi reluata pe data ce se va comandá: Stai!

Iutiél'a reglementara a pasului iute este de 112 pasi pe minutu.

Candu va fi trebuintia, la ataculu cu baionet'a, a iuti pasulu, atunci se voru face 120 pasi pe minutu, si tactulu loru se va da de tobosiari.

In casuri candu trebuie se ocupamu repede unu punctu óre-care, séu candu trebuie a esecutá repede vre-o miscare, se va intrebuintiá pasulu alergatoriu; acestu pasu inse nu va fi intrebuintiatu pe intinderi mari, pentru a nu'si perde ómenii resuffarea, Pasulu alergatoriu nu trebuie se degenera nici odata in fuga. Elu va fi facutu fàra cadentia, si arm'a va fi luata pe unu umeru óre-care; comand'a pentru pasulu alergatoriu este: Pas alergatoriu — marsiu!

Daca trupe de sustinere séu colóne ar trebui se pastreze cadenti'a pasului alergatoriu, atunci comand'a va fi: Pasu gimnasticu — marsiu! in care casu se voru observá prescriptiile § 5, ale instructiunei pentru gimnastica si scrima cu baionet'a.

Daca la percurgerea unoru distantie mai mari, voimu a inlesni marsiulu, se va dá comand'a: Pasu de voia — marsiu. Ómenii voru merge cumu le va veni mai lesne, pastrandu'si inse locul loru de síru si randu. Pentru a luá éra cadenti'a pasului si ordinea regulata de marsiu, se dá comand'a: Pasu iute — marsiu.

Daca unei subimpartiri ce se afla in marsiu, i s'ar comandá drepti, ea 'si va reluá ordinulu prescrisu pentru defilare (§ 133).

Daca voimu a plecá de pe locu cu pasu de voia, comand'a seversitória marsiu va fi precedata de cea pregatitória Pasu de voia. Éra numirea de batalionu, compania, plotonu etc. nu se va mai dá.

§ 4. Priimirile. Pentru a ne miscá pe distantie scurte la drépt'a séu la stang'a, fàra a schimbá frontulu, ne servim cu primirile.

Comand'a: La drépt'a (stang'a) Priimiti — marsiu.

Esecutarea: Pitiorulu dreptu, avendu genuchiulu intinsu, va fi dusu o diumetate pasu la drépt'a pe linia si pusu pe pamentu, fàra a bate séu a calcá prea indesatu; totu astu-feliu va fi adusu pitiorulu celu stangu langa celu dreptu.

Iutiél'a acestui pasu va fi indoita de aceea a pasului iute.

Corpulu si umerii remanu drepti; éra manile

strinse langa corpul. Capetele si ochii se intorc dupa comand'a Marsiu, la drept'a.

Daca primirea se va face la stang'a, dupa comand'a Marsiu, ómenii voru întórce capulu la stang'a si 'lu voru tienea si in tempulu primirei.

Dupa comand'a stai, se va face alinierea dein partea spre care s'a facutu primirea; si dupa aliniere se va comandá: **drepti.**

Dupa acésta comanda, ómenii intorc capulu dreptu inainte; éra directionalii se voru duce la locurile lor.

(Va urmá).

Nr. 104/1874.

presid.

### ANUNCIU.

Conformu conclusiunei luate in siedinti'a comitetului asociatiunei transilvane dein 12. Maiu cal. nou a. c. § 48 adunarea generale a asociatiunei transilvane pentru anulu curente 1874 se va tiené la 10. —11. Augustu cal. nou a. c. in opidulu Dev'a.

Ceea ce prin acést'a, in sensulu §§-loru 14, 21 si 25 dein statute, se aduce la cunoscienti'a publica.

Dela presidiulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu.

Sibiiu in 13. Iuniu 1874.

Iacobu Bologna mp.  
vicepresidinte.

I. V. Rusu mp.  
secret. II.

Ad. Nr. 102. 107.

### Consemnare.

Sumele incurse la fondulu asoc. trans. pre tempulu dela 12. Maiu a. c. pâna in 20. Iuniu a. c.

I. Prin dn. cassariu alu despartimentului alu II-lea (Fagarasiului), Nicolau Cipu, s'au tramisu pentru fondulu asociatiunei:

dela Georgiu Boeriu, locotenente supr. in Vadu cá tacsá de m. ord. pre anii 187<sup>3</sup>/<sub>3</sub> si 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 10 fl. v. a.;

dela comun'a Buciumi, cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 5 fl. v. a.;

dela Georgie Fagarasiu jun., jude reg. in Siercaia cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 5 fl. v. a.;

dela Georgie Morariu, proprietariu in Vadu pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 5 fl. v. a.;

dela comun'a Ohaba cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 5 fl. val. aust.;

dela comun'a Sinc'a vechia cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 5 fl. v. a.;

dela comun'a Vadu cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub> 5 fl. v. a.

dela Alesandru Micu, vicariu foraneu in Fagarasiu cá tacsá de membru ord. pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. v. a.

dela Ioanu Codru Dragusianulu, vcapitanu in Fagarasiu, cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. v. a.

dela Georgie Popu Gridanulu, pretore in Veneti'a inferiore cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. v. a.

Paulu Banusiu, subjude reg. in Rupea cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>1</sup>/<sub>2</sub>, 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub>, 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub>, in 187<sup>4</sup>/<sub>5</sub> 20 fl. v. a.

dela Nicolau Mircea, administratoru protopopescu gr. or.

in Rupea, cá tacsá de m. ord. nou pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. si 1 fl. pentru diploma;

dela Ioane Mircea, parochu gr. or. in Cati'a cá tacsá de m. ord. nou pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. si pentru diploma 1 fl. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Cati'a cá tacsá de m. ord. nou pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. si tacsá pentru diploma 1 fl. v. a.;

dela Georgie Spornicu, parochu gr. cath. in Rupea cá tacsá de m. ord. nou pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. si pentru diploma 1 fl. v. a.

dela comun'a bisericésca gr. cath. Rupea cá tacsá benevola 1 fl. 83 cr. v. a.;

dela Georgie Repede, docente in Rupea cá tacsá benevola 1 fl. v. a.

dela comun'a bisericésca g. or. Drausu cá tacsá benevola 3 fl. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. cat. Homorodu cá tacsá benevola 4 fl. 30 cr. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Rupea cá tacsá benevola 2 fl. 47 cr. v. a.;

dela Ioane Bercanu, docente in Rupea cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela Ioane Buzea, docente in Rupea cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela Bucuru Borcomanu, economu in Rupea cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela Nicolae Buzea, economu in Rupea cá tacsá benevola 50 cr. v. a.;

dela Ioane Popoviciu, parochu in Rupea cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela Andreiu Boeriu, parochu gr. cath. in Homorodu cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela Iosifu Lupu, parochu gr. or. in Drausu cá tacsá benevola 5 fl. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Stena cá tacsá benevola 3 fl. v. a.;

dela Sofrone Lupu, parochu gr. or. in Stena cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela Ioane Mandanu, parochu gr. or. in Zibertu cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Lobnicu cá tacsá benevola 2 fl. v. a.;

dela Ioane Mircea, parochu gr. or. in Lobnicu cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Felmeru cá tacsá benevola 2 fl. v. a.;

dela Sofrone Rosca, parochu gr. or. in Ungr'a cá tacsá benevola 1 fl. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Ungra cá tacsá benevola 2 fl. v. a.;

dela Ioane Cornea, studentu din Cati'a cá tacsá benevola 1 fl. 20 cr. v. a.;

dela comun'a bisericésca gr. or. Mertiasia cá tacsá benevola 4 fl. v. a.;

dela Georgie Popoviciu, economu in Rupea cá tacsá benevola 50 cr.

dela agentur'a comunale dein Zernesce cá tacsá benevola 10 fl. v. a.;

dela Nicolau Recsey, revisoru districtuale in Fagarasiu cá tacsá de m. ord. pro 187<sup>3</sup>/<sub>4</sub> 5 fl. v. a.

Sum'a 155 fl. 80 cr. v. a.

Dein acesti'a s'au tramesu la fondulu asoc. 104 fl. v. a., ér 51 fl. 80 cr. v. a. s'au retienutu pentru bugetulu despart. cercuale pro 1874.

II. Dela Rev. dn. canonicu metrop. in Blasiu, Leontiu Leonteanu tacs'a de m. ord. pro 187<sup>3</sup>/<sub>3</sub> 5 fl. v. a.

Sibiiu in 20. Iuniu 1874.

Dela secret. asoc. trans.

Ad. Nr. 100.

### Contribuiri la fondulu academiei romane de drepturi.

I. Prin dn. v. protopopu in Palatc'a, Andreiu Albonu, s'au tramesu la fondulu academiei si anume:

- dela Ioanu Germanu, parochu in Sambotelecu 5 fl.
- " Georgiu Florianu, parochu in Bald'a 1 fl.
- " Ioanu Micu, parochu in Siarmasielu 1 fl.
- " Teodoru Giurgiu, parochu in Aruncuta 1 fl.
- " Vasiliu Caliani, parochu in Mihesiu 1 fl.
- " Avramu Bigianu, parochu in Tothaza 1 fl.
- " Vasiliu Farago, parochu in Suatulu de susu 1 fl.
- " Iosifu Costinu, parochu in Iuriu 1 fl.
- " Parteniu Rodneanu, docente in Mihesiu 50 cr.
- " Iacobu Beldeanu, parochu in Balda 1 fl.
- " Iacobu Mog'a teneru, economu in Frata 2 fl.
- " Georgiu Germanu, economu in Aruncut'a 1 fl.
- " Irimia Pap, economu in Frata 1 fl.
- " Petru Cintisaniu, economu in Mihesiu 50 cr.
- " Alionu Cintisaniu, economu in Mihesiu 50 cr.
- " Andreiu Albonu, v. protop. in Palatc'a 2 fl. 50 cr.

Sum'a 21 fl.

II. Prin dn. cassariu alu despartimentului cerc. alu Fagarasiului (II.) Nicolae Cipu s'au tramesu:

- dela dn. vicariu foraneu in Fagarasiu, Alesandru Micu in un'a loosa de loteria de alui Rothschild (Staats-Prämien-Loose) 7 fl. v. a.;
- dela dn. subjude reg. in Rupea, Paulu Banutiu in bani gat'a 6 fl.

Sum'a 13 fl.

Sibiu in 20. Iuniu 1874.

Dela secret. asoc. trans.

## Bibliografia.

### VOCABULARIU ROMANO-FRANCESU

lucratu dupa Dictionariulu Academiei francese, dupa alu lui Napoleone Landais si alte dictionare latine, italiene ect. de Ioanu Costinescu primitu de efori'a scóleloru in a. 1858 si terminatu in 1870 doue volume formatu de lexiconu. Pretiu l. n. 20.

Cursulu complectu de comptabilitate in partida dubla, pentru usulu scóleloru, comerciantiloru etc. de Theodoru Stefanescu, professoru de comptabilitate si de cursulu marfuriloru la scól'a superióra de comerciulu din Bucuresci capitala. Ljbrari-editori Ch. Stefanescu et Barasch Bucuresci, 1874 8<sup>o</sup> mare pag. 400. Pretiulu 10 l. n.

Collectiune de tratatele si conventiunile Romaniei cu puterile straine, dela a. 1368 pana in dilele nóstre. De M. Mitileneu, secretariu generale si directoru alu ministeriului afaceriloru straine. Bucuresci, 1874 8<sup>o</sup> mare pag. 367. Pretiu 10. l. n.

(Carte absolutu necessaria pentru toti càti se ocupa cu histori'a si cu dreptulu publicu alu Romaniei).

Tratatu de Anatomia discriptiva, de M. Buturescu, Cu 17 figuri intercalate in textulu loru I. Partea I din Nevrologia. Bucuresci, 1870 8<sup>o</sup> pag. 176. Pretiu 4 l. n.

Principii elementare din dreptulu privatu, predate la scól'a de administratiune din Bucuresci. De C. Nacu,

doctoru in dreptu. Doue volume, Bucuresci 1874. 8<sup>o</sup> mare. Pretiulu 20 l. n.

(Carte indispensabile anume pentru acea multime de persóne si familii, nu numai romanesce, ci si de alte nationalitati, care trecu neincetatu mai virtosu din Transilvani'a in Romani'a, éra acolo in lips'a totale de cunóscerea legiloru tiei, vinu in neplaceri si chiaru conflicte cu locuitorii pamenteni. De altu-mentrea scopulu mai de aprópe alu acestoru prelegeri este formarea teneriloru, mai alesu in ramur'a administrativa).

Scrierile lui Constantinu Negruzzi. Volumulu I. Pecatele teneretiloru, vol. II. Poesii, vol. III. Theatru. Bucuresci, 1873. tóte trei volumele 15 lei noi.

Titu Maiorescu. Critice. In contra directiei de astadi in cultur'a romana. Despre scriere, Limb'a romana in jurnalele din Austri'a. Observari polemice. Directi'a rom. Bucuresci 1874, 8<sup>o</sup> pag. 466. Pretiu 5 l. n.

V. Alexandri. Boieri si Ciocii. Comedia in cinci acte 1840—1846 dedicata Dlui M. Cogalniceanu. Bucuresci 1874 8<sup>o</sup> pag. 208. Pretiu 3. l. n.

Dictionariu romanu-francesu, de G. M. Antonescu. Bucuresci (fora anu) 16<sup>o</sup> pag. 337. Pretiu 6 l. n. (nelegatu).

Educatiunea si instructiunea generale pentru parenti, docenti si altii, caror'a le este incredintiata si jace la anima cultur'a poporului, de Munteanu-Solomonu. Blasiu 1874. Pag. 188. Pretiulu 1 fl. 50 cr.

Regulamentu de transportu si tarife generale si speciale pentru transporturile de persóne si de bagagiuri, precum si pentru marfuri de mare si mica vitessa. Proprietatea societatiei actionariloru caliloru ferate romane. Bucuresci 1873. Pretiulu 4 lei noi.

Transport-Bestimmungen und allgemeine und Special-Tarife für den Personen-, Gepäcks-, Eilgut- und Frachten-Verkehr. Selbstverlag der rumänischen Eisenbahn-Actiengesellschaft. Bucarest 1873. Preis 4 Francs.

Femei celebre si femei mai multu séu mai pucinu demne d'a fi cunoscute. Portrete culesu dein mai multe opere si arangiate astu-feliu de Iuli'a Sacellariu nascuta Iarcu. Bucuresci, 1874. Pag. 62. Pretiulu 1 leu nou.

Blondinulu dein Namuru si Pasi'a dela Bud'a. Doue novele traduse dein limb'a germana de B. Vermont. Bucuresci, 1873. Pag. 151. Pretiulu 1 leu 50 bani.

Contes'a Falsa. Novela de Edmond Hahn. Tradusa din limb'a germana de B. V. Vermont. Bucuresci, 1873. Pag. 251. Pretiulu 2 lei n.

## Corespondenti'a Redactiunei.

Absenti'a noua de alte patru septemani a impedecatu pe redactoriu a respunde la scrisorile venite lui dela 5 Iuniu incóce. Expeditiunile de carti càte se ceru, se voru face nesmintitu dilele acestea.

Tenerimei dela A. Iuli'a 8 Iuniu. Aveti statute cónfirmate? In acestu casu fói'a se cere dela on. Comitetu din Sibiu.